

Angster József (1917–2012)

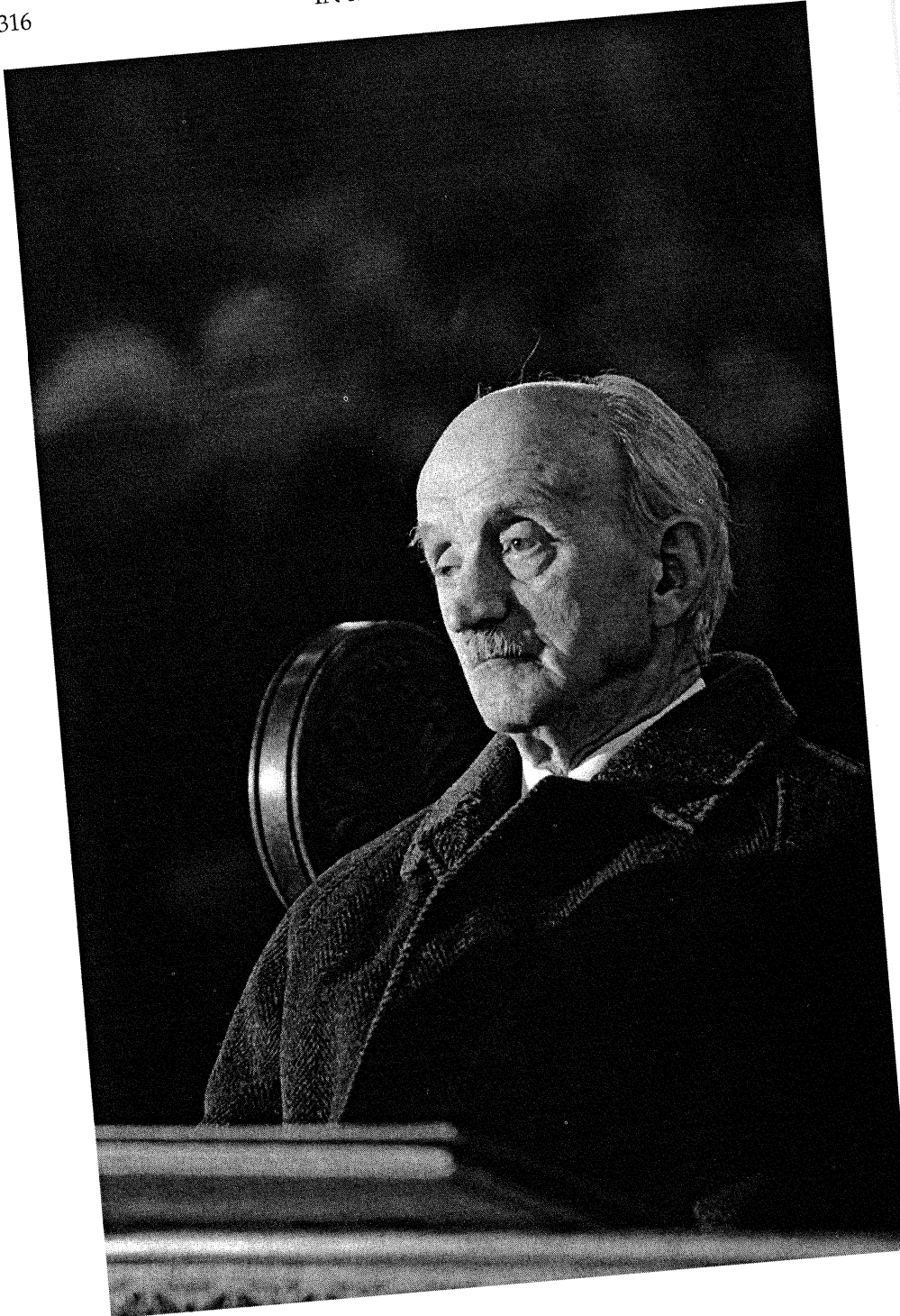
Pátriárkai korban, életének 96. évében, 2012. március 14-én Budapesten elhunyt Angster József, az Angster József és Fia Orgona- és Harmóniumgyár, a legjelentősebb magyar orgonaépítő műhely egyik utolsó vezetője.

Angster József 1917. január 2-án Pécsen született Angster Emil és Bóhm Józsa gyermekeként. 1923–1927 között a pécsi Püspöki Tanítóképző Gyakorló Elemi Iskola, majd 1927–1935-ig a pécsi ciszterci Nagy Lajos Reálgimnázium diákja. Diákéveiben zeneiskolai zongora-, majd orgonatanulmányokat folytatott, a gimnázium felsőbb osztályaiba járva pedig az intézmény orgonistája lett. Érettségi után, 1935-ben, szüleivel egyetértve beiratkozott a Budapesti Műszaki Egyetem gépészmérnöki karának villamos tagozatára, hogy később unokatestvérével együtt át tudja venni a nagyapja (id. Angster József, 1834–1918) által 1867-ben alapított orgonagyár vezetését. Műegyetemi diplomáját 1940-ben szerezte meg.

Az orgonaépítésbe gimnazista korától kezdte beavatni édesapja, Angster Emil. Egyetemi éveiben a nyári szünetek jelentős részét apja mellett töltötte, így részt vett mind a tervezés és irányítás részfeladataiban, mind a gyakorlati munkában. Apja bevezette a legfontosabb, főleg német szakirodalomba, és orgonaterveket is készítettek együtt. 1939-ben néhány hónapos németországi tanulmányúton járt, megnézett több híres orgonát. Hosszabb ideig Franz Steirer orgonaépítőnél dolgozott Bietigheimben, majd nagyobb üzemek munkáinak, módszereinek tanulmányozása céljából sorra járta az ismert cégeket, Walcker (Ludwigsburg), Steinmeyer (Oettingen), Laukhuff (Weikersheim) orgonagyárait. Sok értékes jegyzettel, szakmai anyaggal és módszerbeli ismerettel tért haza. Később, már diplomás mérnökként, megszerezte az orgonaépítő mesterlevelet is.

1940-ben lépett végleg munkába az Angster-orgonaüzemben. Apja, Angster Emil (1874–1939) és nagybátyja, Angster Oszkár (1876–1941) korai halála után unokatestvérével, Angster Imrével immár a harmadik generáció tagjaiként vezették a gyárat. Az üzem államosítása előtti utolsó évtizedben Angster József tervezése és irányítása mellett mintegy 100 orgona készült el, köztük hárommanuális nagyobb művek is, mint Budapesten a közép-ferencvárosi (III/32), remetekertvárosi (III/47/43), csepel-belvárosi (III/36/27) katolikus, a tisztviselőtelepi református (III/32/27), továbbá a pécsi ferences (III/30), pécs-belvárosi katolikus (III/35), jászóvári premontrei (III/41) és kolozsvár-alsóvárosi református templomokban. Ő létesítette 1942-ben a gyár rákospalotai fióküzemét.

Angster József 1949-ben kötött házasságot Zádor Judittal, melyből 1956-ig négy gyermek (József, Judit, Erzsébet, Márta) született.

Az orgonagyárat 1949. december 28-án államosították. Ezután még rövid ideig működött Pécsi Hangszer- és Asztalosárugyár néven, majd teljesen megszűnt. Angster József előbb tulajdonos vezetőből alkalmazottá vált, majd 1950 őszen gépészmérnökként a pécsi Városi Tanács Építészeti Osztályára helyezték. 1951–52-ben unokatestvérével együtt koncepció per áldozata lett. Másodfokon mindkettőjüket egyévi börtönbüntetésre ítélték, a családot pedig otthonából távozásra kényszerítették. Angster József a történelmi körülmények miatt hivatásszerűen többé nem foglalkozhatott orgonaépítéssel.

Szabadulása után, 1952-ben a Baranya-Tolna megyei Téglá- és Cserépipari Vállalatnál helyezkedett el, ahol egy éven belül főmérnök, illetve műszaki igazgatóhelyettes lett, és innen ment nyugdíjba 1978-ban. A téglaiiparban, az anyagformázás elméletében és gyakorlatában, országosan elismert szaktekintéllyé vált, több technológiai újítást vezetett be. A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségénél végzett tudományos munkája és vezetőségi tevékenysége során 50 év alatt több mint 50 előadást tartott. 1959-től aktívan segítette a Szilikátipari Tudományos Egyesület munkáját. Meghívott előadóként működött a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskolán úgyszólván megalakulásától fogva. E területen végzett tevékenységét számos kitüntetéssel jutalmazták.

Angster József a 70-es évek közepétől tanácsadóként ismét foglalkozott orgonaépítéssel. A 80-as évek elején bekapcsolódott lánya, Judit és annak férje, Miklós András, az MTA tudományos főmunkatársainak a Soros Alapítvány által támogatott orgonaakusztikai kutatásaiba. A nemzetközi elismerést kivívott kutatások 1992-től a stuttgarti Fraunhofer Intézetben folytatódtak, melyeket hosszú éveken át segített szakmai ismereteivel. Figyelemmel követte és szakmai tanácsokkal támogatta az 1992-ben kisebb vállalkozásként megalapított, majd 1994-től Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra néven működő kft-t, melyben mintegy a megszűnt Angster-orgonagyár szellemi örökösét látta kialakulni. 1993-ban jelent meg az Angster-család és az orgonagyár történetéről írt könyve, benne a cégalapító vándoréveinek lebilincselően színes leírásával. A családja által vezetett egykori orgonagyár jelentőségének mintegy hivatalos elismeréseként 2006-ban ő vehette át a Magyar Tudományos Akadémián az Angster-család orgonaépítő művészetéért odaítélt „Magyar Örökség” díjat.

Angster József halálával a magyarországi orgonagyárak nyolc évtizedes működésének egyik vezető szakembere távozott közülünk, egyben egy több mint hatvan esztendeje végleg lezárult korszak utolsó tanúja. Világot járt nagyapja a magyarországi orgonaépítés történetének legígéretesebb idejében alapította és tette Magyarország legjelentősebb orgonaüzemévé vállalkozását. Apja és nagybátyja a korlátlan technikai és gazdasági fejlődés ígézetében élő századfordulón vette át a gyár vezetését, mely korábban elképzelhetetlen termelékenységgel ontotta magából az orgonákat. Nem a tulajdonos szakembereken múlt, hogy az 1867–1914 közötti időszak maradt az üzem fénykora. Az I. világháború a megsemmisülés szélére sodorta a vállalkozást, az újabb fellendülést pedig minduntalan gazdasági és politikai megrázkódtatások akasztották meg. Angster

József 1941-ben, a Szovjetunió elleni hadba lépés évében vált a gyár egyik vezetőjévé. Felmenőitől az üzemen kívül egy dicső múltat, tehetséget és szorgalmat örökölt. Vállalkozását —amíg megadatott— szakmailag felkészülten, hűséggel, legjobb tudása szerint igyekezett irányítani, de a politikai kényszerrel szemben, mely végül az üzem pusztulásához vezetett, ő is tehetetlen volt. Más hasonló, nagy múltú orgonagyárak Európa szerencsésebb tájain (pl. Rieger /Schwarzach, Klais/Bonn) az 1950-es, 60-as évekre a neobarokk orgonaépítés vezető műhelyeivé váltak, s a mai orgonakultúrában is számottevő tényezők.

Angster Józsefet örökségének, vagyónának, korábbi szakmai céljainak elvesztése és meghurcoltatása nem törte meg. Talentumait más szakterületen is kiválóan kamatoztatta, s a nehézségek között hűséggel, szeretettel kitartott a rábízottak mellett. Erkölcsei tartását üldözőivel szemben is meg tudta őrizni, hiszen könyvében egykori vádlóinak, a gyár megsemmisítőinek nevét tapintatosan elhallgatta. E sorok írója az 1980-as évektől közelebbi szakmai kapcsolatban állhatott Angster Józseffel. Emlékei között őrzi vendégszeretetét, a pécsi Surányi úti családi ház tágas nappalijában folytatott beszélgetéseket, a házigazda kissé tartózkodó, de az őszinte érdeklődésre megnyíló személyiségét, segítőkészségét, mely felülemelkedett szakmai nézetkülönbségeken is, valamint olykor-olykor megnyilvánuló finom humorát.

Angster Józsefet és szintén a közelmúltban elhunyt feleségét, Zádor Juditot 2012. április 27-én a pécsi Belvárosi templomban a három Angster-nemzedék által épített orgona hangjai mellett a család, a város és az orgonaépítészet és orgonaművészet képviselői búcsúztatták, majd hamvaikat a Pécsi Központi Temető Angster-sírboltjában helyezték el.

Nyugodjanak békében!

*Az Angster-családtól kapott életrajz felhasználásával írta
Enyedi Pál*